

Informe del sondeig arqueològic del Pont de Barques a Tortosa (Baix Ebre), inclòs en el programa de recuperació de jaciments arqueològics del Pla de Solidaritat amb l'Atur

Albert Curto Homedes, Ana Lorient Pérez, Rosario Martínez Landín [et. al.]

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

SUMARI

1. Objectius	1
2. Marc geològic i històric	1
3. Metodologia	1
4. Estratigrafia	2
5. Conclusions	3
6. Fitxes d'excavació	4
7. Relació de fotografies i diapositives	7
8. Planimetria	8

INFORME DEL SONDEIG ARQUEOLÒGIC DEL PONT DE BARQUES A TORTOSA (BAIX EBRE), INCLÒS EN EL PROGRAMA DE RECUPERACIÓ DE JACIMENTS ARQUEOLÒGICS DEL PLA DE SOLIDARITAT AMB L'ATUR - 1.984.

OBJECTIUS.-

Aprofitant la possibilitat oferta per l'espai sense pavimentar existent en la prolongació del carrer del Dr. Ferran, en el casc urbà antic de Tortosa, s'hi efectuà del 8/5/84 al 8/6/84, una cala de sondeig, a fi de posseir un element més, que ajudés a calibrar les dades obtingudes en l'excavació que paral·lelament es portava a terme en la veïna Plaça de l'Oliviera.

MARC GEOLÒGIC I HISTÒRIC.-

En aquest indret, restava del que fou l'antiga plaça del Pont de Barques, delimitada pel Casal del Canvi (s. XIV), el Palau del Bisbe i la murada que flanquejant l'Ebre cloïa la ciutat per aquest costat, aprofitant els murs posteriors dels edificis allí construïts, s'obria el portal que donava accés al pont de barques existent fins el 1.892, any en que s'enderrocà la muralla i es construï el pont de pedra que fou destruït durant la guerra civil espanyola. Amb la construcció de l'edifici anexe al Palau del Bisbe, la plaça quedà reduïda a les mides actuals..

Com tota la part pròxima al riu de la ciutat de Tortosa, el terreny està format per argiles groguenques i sorres depositades per l'Ebre.

METODOLOGIA.-

Es planejà una cala de 3 x 4 mts., adossada per un dels seus costats llargs a l'antic portal cegat i mig colgat de l'esmentat Casal del Canvi.

Es prengué com a punt 0 a partir del qual referenciar totes les cotes, el graò més alt de l'escalinata que salva el desnivell existent entre aquest indret i la carretera de Bitem.

L'excavació s'efectuà per nivells artificials d'aproximadament 15 cms., separant els materials apareguts en cada nivell.

A partir del nivell 12, corresponent a una profunditat real respecte el punt 0 de 220 cms, nivell en el que apareixia ja la banqueta de cimentació del Casal del Canvi, fou necessari reduir les dimensions de l'espai que es pensava continuar excavant, per tal de alleugerir el risc que suposaven les pressions exercides per les immediates edificacions. De totes maneres es va creure convenient muntar un sistema d'apuntalament de les parets. La nova cala de 2 x 1,5 mts. fou traçada a l'interior de la primera, en la part més allunyada del mur del Casal del Canvi, arribant a assolir una profunditat de 540 cms, ja en plena capa freàtica.

S'han dibuixat a escala 1:20 totes les plantes que presentaven algun tipus d'estructura o element diferenciable, així com les seccions de les parets de les respectives cales. Igualment s'ha documentat fotogràficament (blanc i negre i diapositiva color)

ESTRATIGRAFIA.-

De l'observació de les estratigrafies que s'adjunten resulta clar que fins al nivell del llindar de la porta del Casal del Canvi (s. XIV), a 200 cms. de profunditat respecte el punt 0, es tracte d'un reompliment extremadament modern (materials de la primera meitat de l'actual segle).

A partir de 320 cms. de profunditat respecte el punt 0, a l'extrem més allunyat del riu (costat carrer Dr. Ferran) apareix el sòl natural, totalment estèril i format per una argila sorrenca molt compacta i homogènia. Aquest sòl natural presenta una acusada inclinació vers l'Ebre, apareixent a l'altre extrem de la cala (a 2 mts.) a una profunditat respecte el punt 0 de 475 cms. En aquest mateix costat a 330 cms. comença a sortir un amuntegament de pedres i maons amb sorra blanquinosa entremig, formant una certa alineació.

CONCLUSIONS.-

Com ja s'ha dit el reompliment es totalment modern amb abundants materials constructius, ceràmica comú, de cuina, porcellana, carbons i alguns elements metàl·lics depositats després de la destrucció del pont durant la guerra civil. Tampoc entre el nivell de la porta i el sòl natural apareixen nivells arqueològics interessants amb materials dels segles XVIII i XIX possiblement del moment de la construcció del pont i de l'edifici anexe al Palau del Bisbe.

L'amuntegament de pedres descrit es de difícil datació, encara que anterior a la murada dels segles XIV que com es pot veure per la línia que tracen els murs del Casal del Canvi i del Palau del Bisbe, es troba més avançada cap el riu, segurament sota la vorera i les escalinates actuals.

Finalment podem afirmar que aquest indret fou un espai obert dins del recinte amurallat com a mínim des del segle XIV i possiblement des del moment en que s'inclogué dins del perímetre de la ciutat i que amb anterioritat a aquest fet ocupava aquest indret el llit del riu al que al llarg del temps la ciutat ha anat sempre guanyant terreny.

Elisa Ros Barbosa

Albert Curto Homedes

Ana Lorient Pérez

Rosario Martínez Landín

NUMERO	CALA	NIVELL	DESCRIPCIO	CROQUI
1		Superf	8 frag. amorfes ceràmica, gruix parets 3-5 cms.	
2		"	25 frag. " " " " " 1,5-3 cms.	
3		"	47 " " " " " 0,5-1,5 cms.	
4		"	54 " formes " comú.	
5		"	4 frag. ceràmica amb dec. pintada linies.	
6		"	45 frag. amorfes, ceràmica vidriada.	
7		"	1 frag. " pisa.	
8		"	1 clau ferro i 2 frag. amorfes ferruginosos.	
9		"	Dents. (fauna).	
10		1	2 frag. amorfes ceràmica parets gruix 3-5 cms.	
11		1	22 frag. amorfes ceràmica parets gruix 1,5-3 cms.	
12		1	39 " " " " " 0,5-1,5 cms.	
13		1	23 " formes ceràmica comú.	
14		1	9 frag. amorfes ceràmica amb dec. pintada linies.	
15		1	39 " " ceràmica vidriada.	
16		1	2 " " pisa blava sobre fons blanc.	
17		1	3 frag. ossos fauna.	
18		2	2 frag. amorfes ceràmica, gruix parets 3-5 cms.	
19		2	15 " " " " " 1,5-3 cms.	
20		2	27 " " " " " 0,5-1,5 cms.	
21		2	28 " formes " comú.	
22		2	10 " amorfes " amb dec. pintada linies.	
23		2	48 " " " vidriada	
24		2	1 clau ferro.	
25		2	4 frag. ossos (fauna).	
26		3	50 frag. amorfes ceràmica, gruix parets 3-5 cms.	
27		3	193 frag. " " vidriada.	
28		4	5 frag. amorfes ceràmica, gruix parets 3-5 cms.	
29		4	14 " " " " " 1,5-3 cms.	
30		4	61 " " " " " 0,5-1,5 cms.	
31		4	17 " formes " .	
32		4	13 " amorfes " amb dec. pintada linies.	
33		4	objecte informe pasta vitrea.	
34		4	68 frag. amorfes, ceràmica vidriada.	
35		4	17 " " pisa.	
36		4	2 frag. estuc roig.	
37		4	4 frag. vidre.	
38		4	8 frag. informes ferro.	
39		4	9 frag. ossos (fauna).	
40		5	36 frag. amorfes ceràmica, gruix parets 1,5-3 cms.	
41		5	79 " " " " " 0,5-1,5 cms.	
42		5	98 " formes " .	
43		5	44 " amorfes " amb dec. pintada linies.	
44		5	9 frag. amorfes ceràmica vidriada.	

NUMERO	CALA	NIVELL	DESCRIPCIO	CROQUI
45		5	63 frag. pisa i rajols.	
46		5	Frag. estuc blanc.	
47		5	Frag. vidre.	
48		5	Frag. carbó.	
49		5	38 frag. ossos (fauna).	
50		5	Frag. tuberia plom.	
51		5	28 elements ferro (claus i objectes indeterminats)	
52		6	9 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 0,5-1,5 cms.	
53		6	5 " formes " "	
54		6	2 " amorfes amb dec. pintada línies.	
55		6	95 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
56		6	8 frag. amorfes pisa	
57		6	Frag. estuc blau.	
58		6	5 frag. vidre.	
59		6	4 " ossos.	
60		6	5 frag. claus i utils de ferro.	
61		7	8 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets, 1,5-3 cms.	
62		7	23 frag. amorfes ceràmica comú, " " 0,5-1,5 cms.	
63		7	13 frag. formes ceràmica comú.	
64		7	7 frag. amorfes " vidriada.	
65		7	4 frag. pisa i rajol blau.	
66		7	13 frag. ossos (fauna).	
67		7	1 frag. amofre vidre.	
68		7	2 frag. amorfes ceràmica amb dec. pintada línies.	
69		8	39 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 0,5-1,5 cms.	
70		8	8 frag. formes ceràmica comú.	
71		8	4 " amorfes " amb dec. pintada.	
72		8	21 " " " vidriada.	
73		8	12 " ossos (fauna)	
74		8	element indeterminat ferro.	
68 bis		8	15 frag. amorfes ceràmica, guix parets 1,5-3 cms.	
75		9	5 frag. amorfes ceràmica, guix parets 1,5-3 cms.	
76		9	27 frag. amorfes ceràmica, guix parets 0,5-1,5 cms.	
77		9	14 " " " " " 0,1-0,5 cms.	
78		9	5 frag. formes ceràmica comú.	
79		9	8 " amorfes ceràmica vidriada.	
80		9	2 " pisa i porcel.lana.	
81		9	Frag. fusta carbonitzada.	
82		10	4 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 1,5-3 cms.	
83		10	35 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 0,5-1,5 cms.	
84		10	7 frag. formes ceràmica comú.	
85		10	4 " amorfes ceràmica vidriada.	
86		10	3 " " pisa.	
87		10	5 " ossos (fauna).	

NUMERO	CALA	NIVELL	DESCRIPCIO	CROQUI
88		10	2 frag. elements ferro.	
89		11	19 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
90		11	47 " " " " " " " 0,5-1,5 cms	
91		11	18 " formes " " .	
92		11	12 " amorfes " vidriada.	
93		11	7 " ossos (fauna).	
221		12	24 frag. formes ceràmica comú.	
222		12	8 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
223		12	8 " " " comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
224		12	11 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 0,5-1,5 cms.	
225		12	10 frag. " " vidriada.	
226		12	8 frag. ossos.	
227		12	Estuc.	
228		12	Frag. amorfe vidre.	
229		12	5 frag. formes ceràmica comú.	
230		12	Frag. amorfe ceràmica pintada dec. línies.	
94		fora contexte	3 frag. amorfes ceràmica vidriada i 1 frag. os.	
95		13	18 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
96		13	50 " " " " " " " 0,5-1,5 cm.	
97		13	2 frag. formes (vora i base) ceràmica comú.	
98		13	2 " amorfes ceràmica amb dec. pintada temes geomètrics.	
99		13	6 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
100		13	2 frag. amorfes porcel.lana.	
101		13	Frag. estuc.	
102		13	7 frag. ossos (fauna).	
103		14	19 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
104		14	19 " " " " " " " 0,5-1,5 cm	
105		14	6 frag. formes ceràmica comú.	
106		14	2 " amorfes ceràmica amb dec. pintada.	
107		14	4 " " " vidriada.	
108		14	1 " amorfe vidre.	
109		14	Frag. carbó.	
110		15	2 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 3-5 cms.	
111		15	7 " " " " " " " 1,5-3 cms.	
112		15	23 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 0,5-1,5 cm	
113		15	2 frag. formes ceràmica comú (nansa i vora).	
114		15	2 frag. amorfes ceràmica amb dec. pintada.	
115		15	27 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
116		15	3 frag. amorfes pisa i rajol.	
117		15	2 " " vidre.	
118		15	Frag. carbó.	

NUMERO	CALA	NIVELL	DESCRIPCIO	CROQUIS
119		15	2 frag. osso (fauna).	
120		15	1 frag. escòria ferro.	
121		16	3 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 3-5 cms.	
122		16	8 " " " " " " " 1,5-3 cms.	
123		16	17 frag. amorfes ceràmica guix parets 0,5-1,5 cms.	
124		16	4 frag. formes ceràmica comú.	
125		16	11 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
126		16	2 frag. amorfes pisa.	
127		16	8 " " ossos.	
128		16	3 elements indeterminats ferro.	
129		17	6 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 1,5-3 cms.	
130		17	30 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 0,5-1,5 cms.	
131		17	1 frag. amorfe tenalla amb dec. incisa de linia ondulada.	
132		17	22 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
133		17	5 frag. amorfes pisa.	
134		17	1 frag. amorfe vidre.	
135		17	2 frag. cabota i punta clau ferro.	
136		17	4 " ossos (fauna).	
137		18	7 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 1,5-3 cms.	
138		18	24 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 0,5-1,5 cms.	
139		18	6 frag. formes ceràmica comú.	
140		18	3 frag. amorfes ceràmica amb dec. pintada.	
141		18	17 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
142		18	4 frag. amorfes pisa i porcel.lana.	
143		18	Frag. amorfe vidre.	
144		18	Dents i ossos (fauna).	
145		18	5 elements escòria ferro.	
146		19	10 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 1,5-3 cms.	
147		19	8 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 0,5-1,5 cms.	
148		19	Vora ceràmica comú.	
149		19	29 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
150		19	4 frag. pisa.	
151		19	3 frag. amorfes vidre.	
152		19	1 frag. estuc negrós.	
153		19	3 frag. ossos (fauna).	
154		19	Cabota clau ferro.	
145 bis		19	2 frag. amorfes ceràmica comú, guix parets 3-5 cms.	
155		20	Rajol ceràmica, guix 2 cms.	
156		20	6 frag. ceràmica comú, amorfes, guix parets 0,5-1,5 cms.	
157		20	5 frag. formes ceràmica comú.	
158		20	2 " amorfes ceràmica amb dec. pintada.	
159		20	35 frag. amorfes ceràmica vidriada.	

NUMERO	CALA	NIVELL	DESCRIPCIO	CROQUI
160		20	4 frag. amorfes pisa i porcellana.	
161		20	Màneg metàl.lic ganivet.	
162		20	Frag. amorfe vidre.	
163		20	6 frag. ossos (fauna).	
164		20	4 elements informes bronze o coure.	
165		20	5 " " ferro.	
166		21	8 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 0,5-1,5 cms.	
167		21	Vora, nansa i frag. amorfe ceràmica amb dec. pintada linies manganés.	
168		21	26 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
169		21	2 frag. amorfes pisa.	
170		21	5 " " vidre.	
171		21	5 " ossos (fauna).	
172		21	1 calu ferro.	
173		22	2 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
174		22	Frag. carbons i cuir.	
175		24	4 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
176		24	9 frag. " " " " " " 0,5-1,5 cms.	
177		24	Frag. nansa amb dec. pintada linies horitzontals al manganés.	
178		24	6 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
180		24	Frag. indeterminat ferro.	
181		25	17 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 0,5-1,5 cms	
182		25	2 frag. formes ceràmica comú.	
183		25	7 frag. ossos.	
184		25	Element indeterminat ferro.	
185		26	2 frag. ceràmica comú, amorfes, gruix parets 0,5-1,5 cms	
179		26	3 frag. formes ceràmica comú.	
185 bis		26	Frag. amorfe ceràmica vidriada i 2 claus ferro.	
186		27	8 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 3-5 cms.	
187		27	3 " " " " " " " " 1,5-3 cms.	
188		27	58 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 0,5-1,5 cms	
189		27	4 frag. formes ceràmica comú.	
190		27	2 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
191		27	3 frag. pisa.	
192		27	3 " amorfes vidre.	
193		27	13 frag. ossos (fauna).	
194		27	4 frag. indeterminats ferro.	
195		28	4 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
196		28	6 frag. formes ceràmica comú.	
197		28	5 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 0,5-1,5 cms.	
198		28	5 frag. amorfes ceràmica amb decoració pintada linies.	

JACIMENT: PONT DE BARQUES
CAMPANYA: 1^a 1984

NUMERO	CALA	NIVELL	DESCRIPCIO	CROQUI
199		28	8 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
200		28	7 frag. ossos.	
201		29	2 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
202		29	4 frag. formes ceràmica comú.	
203		29	9 " amorfes ceràmica vidriada.	
204		29	5 " " " comú, gruix parets 0,5-1,5 cms.	
205		29	4 frag. ossos.	
206		30	2 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 1,5-3 cms.	
207		30	2 queixals (fauna).	
			ENDERROCAMENT PARET CALA COSTAT EBRE	
208		enderroc	5 frag. amorfes ceràmica comú, gruix parets 3-5 cms.	
209		"	8 " " " " " " " " 1,5-3 cms.	
210		"	7 " " " " " " " " 0,5-1,5 cms.	
211		"	3 " formes ceràmica comú.	
212		"	8 " amorfes ceràmica vidriada.	
213		"	3 " " pisa.	
214		"	2 " ossos.	
215		neteja	5 " amorfes ceràmica comú, gruix parets 3-5 cms.	
216		"	8 frag. amorfes ceràmica comú, " " 1,5-3 cms.	
217		"	3 " formes ceràmica comú.	
218		"	13 frag. amorfes ceràmica vidriada.	
219		"	Frag. revoc.	
220		"	3 frag. ossos.	
			oooooooooooo	

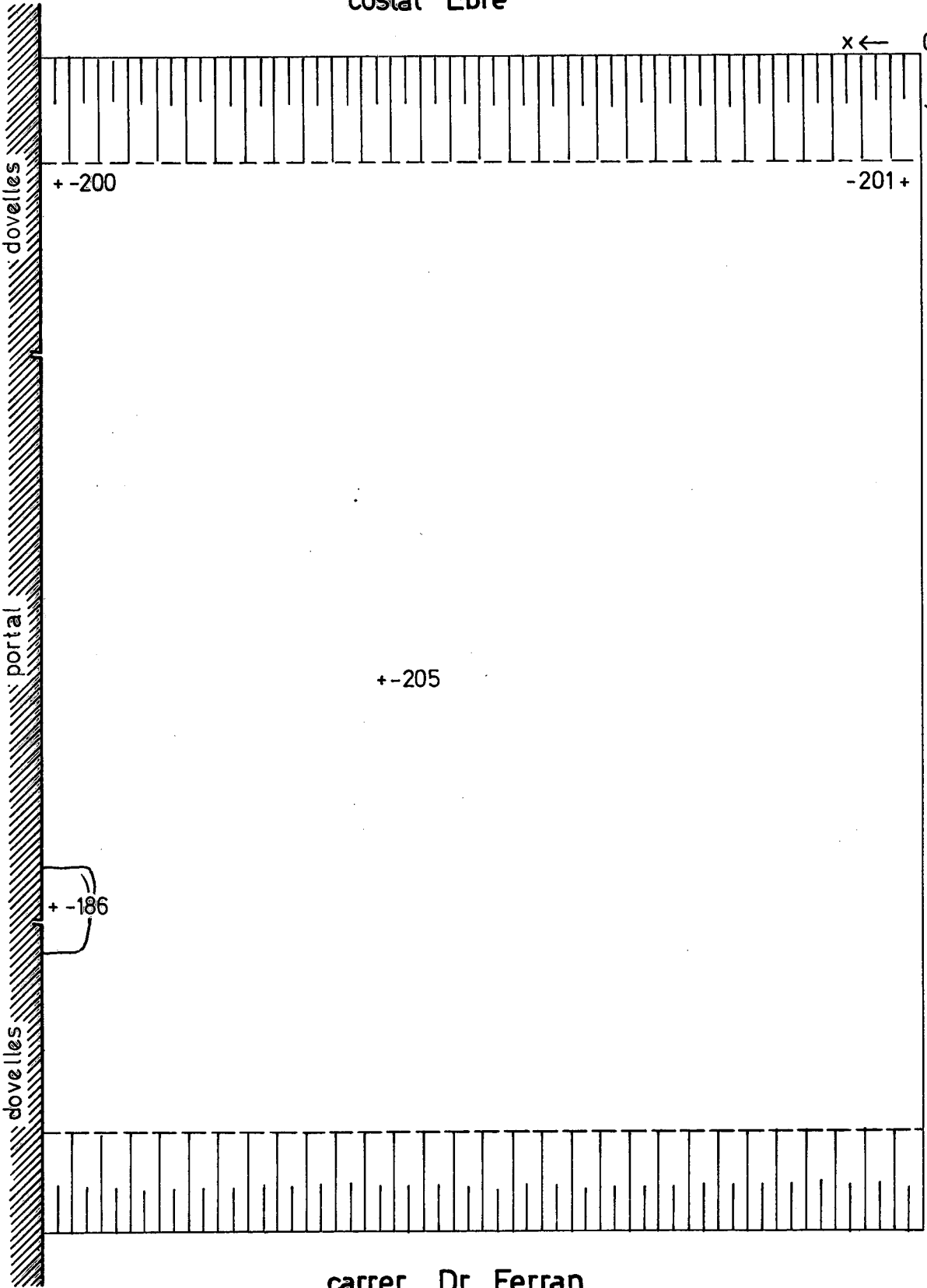
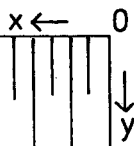
RELACIO FOTOGRAFIES DEL PONT DE BARQUES

1.-	Planejament de la cala	11.-	Nivell 12
2.-	Nivell 1	12.-	Secció costat Palau del Bisbe
3.-	" 2	13.-	" " c/ Dr. Ferran
4.-	" 4	14.-	" " Ebre
5.-	" 5	15.-	" " "
6.-	" 7	16.-	Apuntament
7.-	" 8	17.-	Nivell 16 cala de sondeig
8.-	" 10	18.-	" 19 " " "
9.-	" 10	19.-	" 20-24 cala de sondeig
10.-	" 11	20.-	" 30 cala de sondeig

RELACIO DIAPOSITIVES DEL PONT DE BARQUES

- 1.- Planejament de la cala
- 2.- Nivell 2
- 3.- " 12
- 4.- " 28
- 5.- " 29
- 6.- " 30
- 7.- " 30, capa freàtica
- 8.- secció costat Ebre, cala de sondeig
- 9.- " " Palau del Bisbe, cala de sondeig
- 10.- " " c/ Dr. Ferran, cala de sondeig
- 11.- Apuntament

costat Ebre

CASAL DEL CANVI

costat Palau del Bisbe

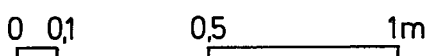
+ -205

+ -200

-201 +

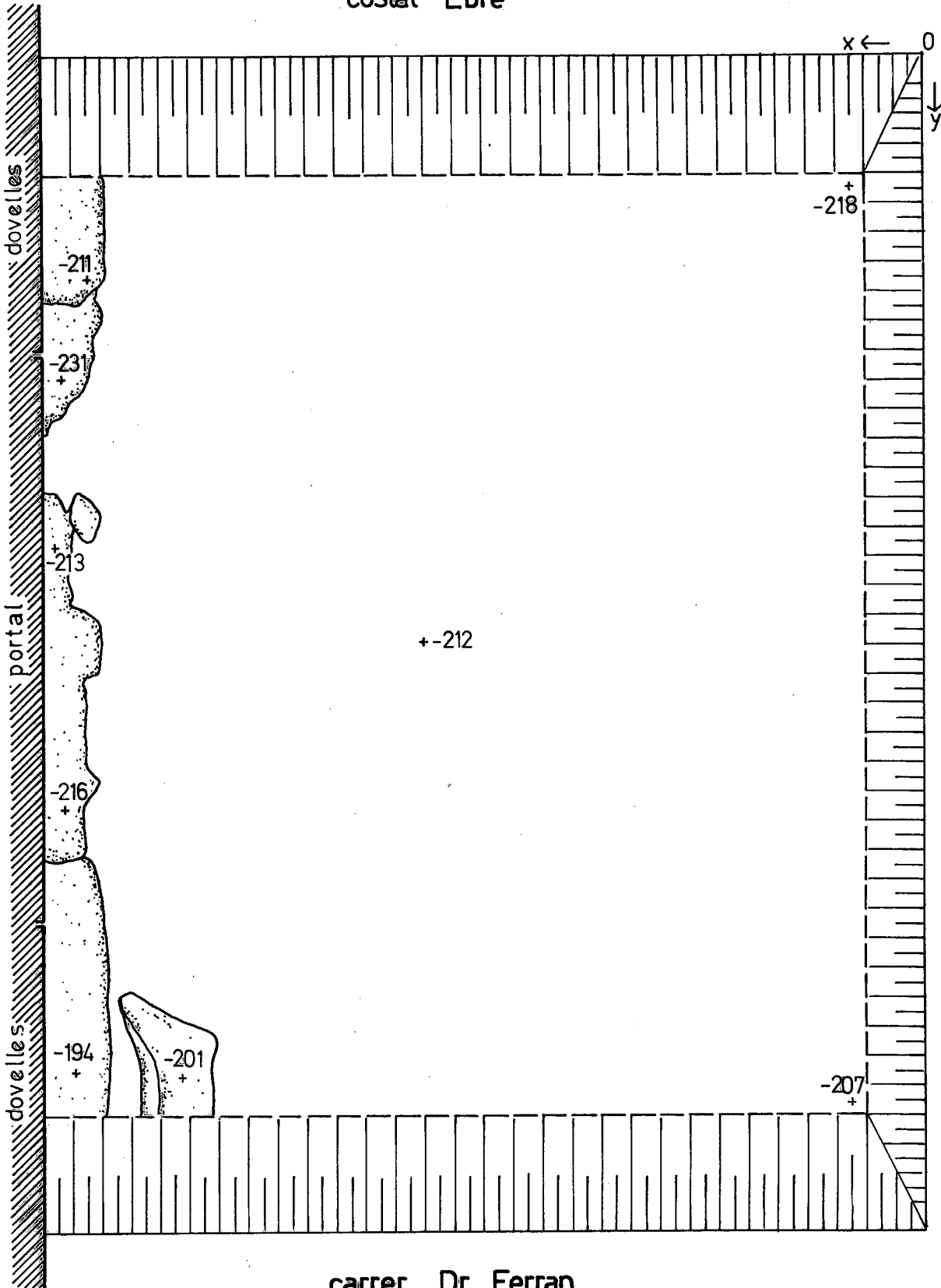
+ -186

carrer Dr. Ferran

costat Ebre

CASAL DEL CANVI

costat Palau del Bisbe

carrer Dr. Ferran

0 0,1 0,5 1m.

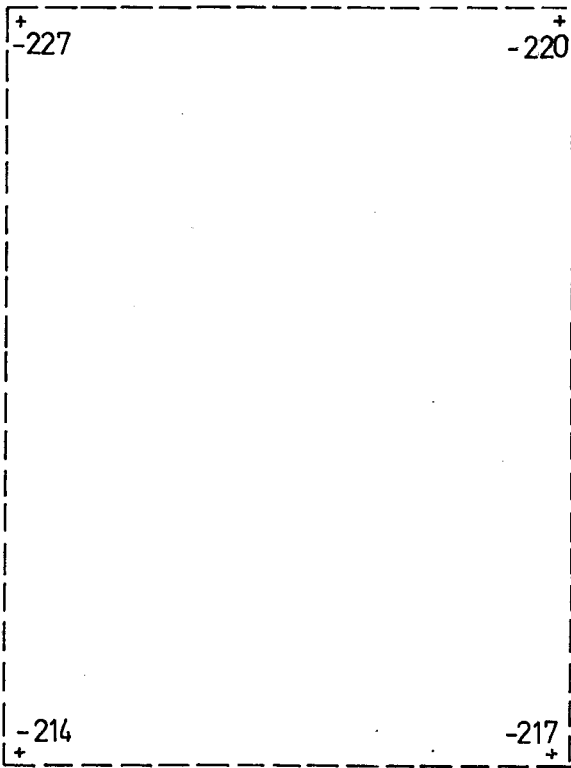
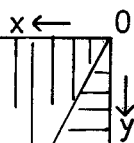
costat Ebre

CASAL DEL CANVI

dovelles

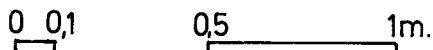
portal

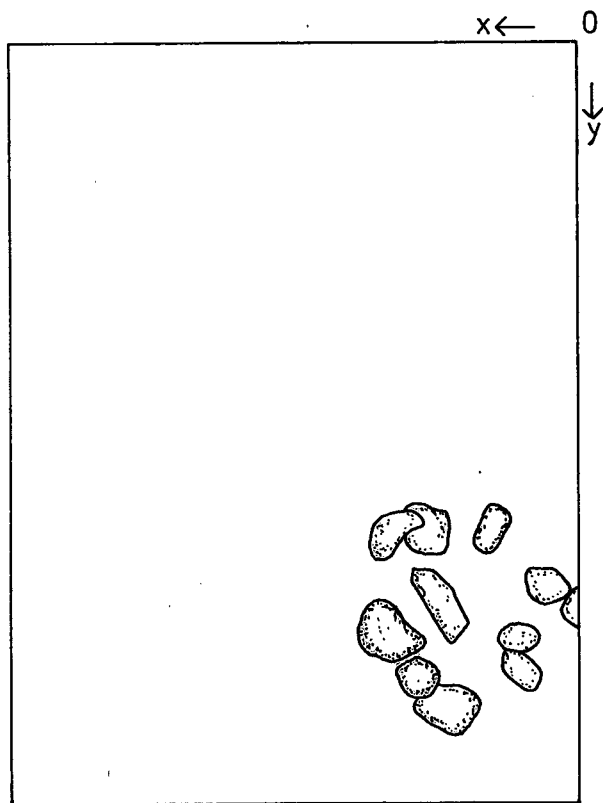
dovelles

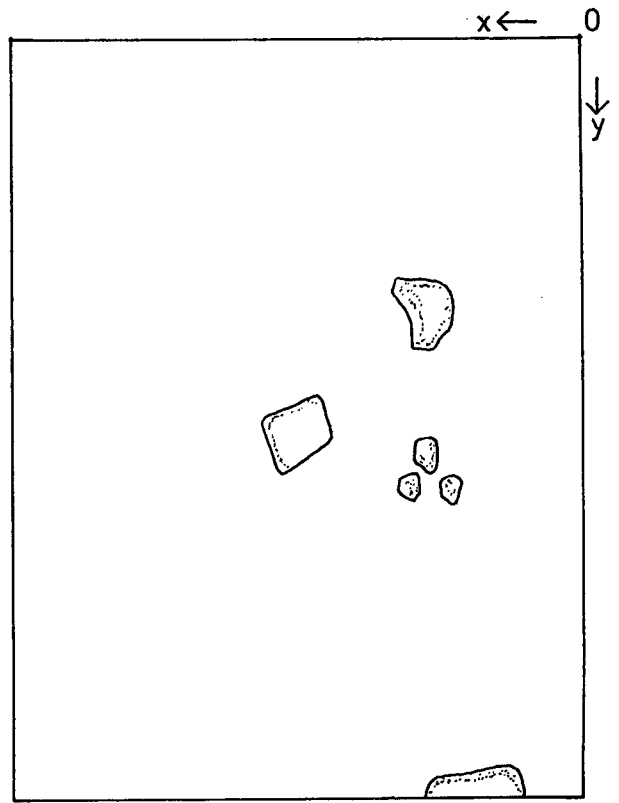
costat Palau del Bisbe

carrer Dr. Ferran

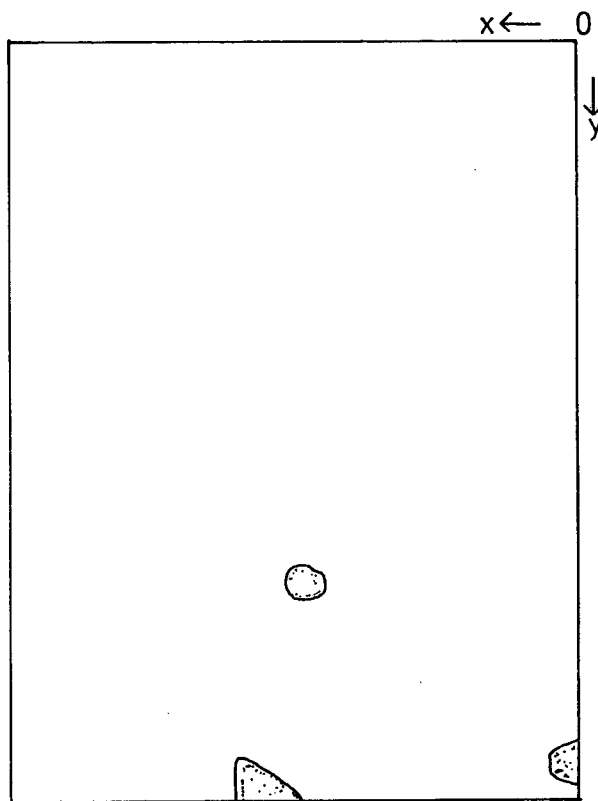

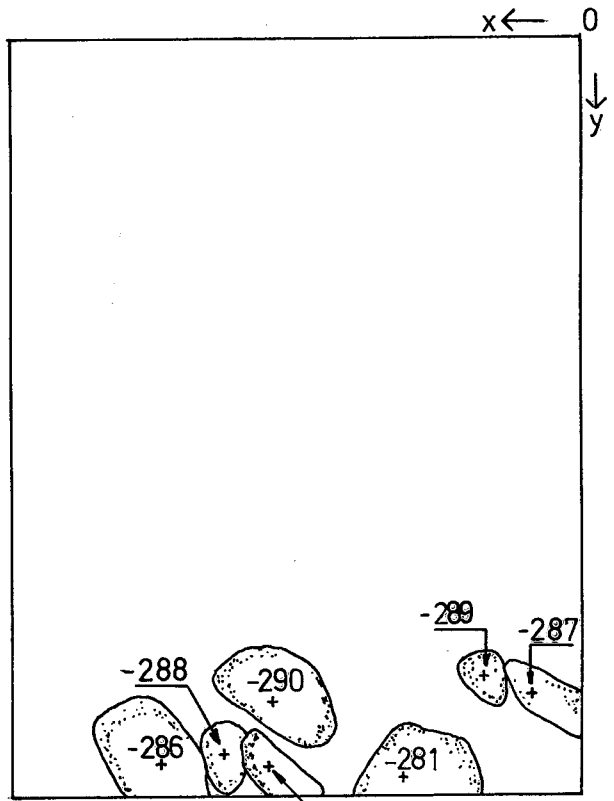
nivell XIV

nivell XV

nivell XVI

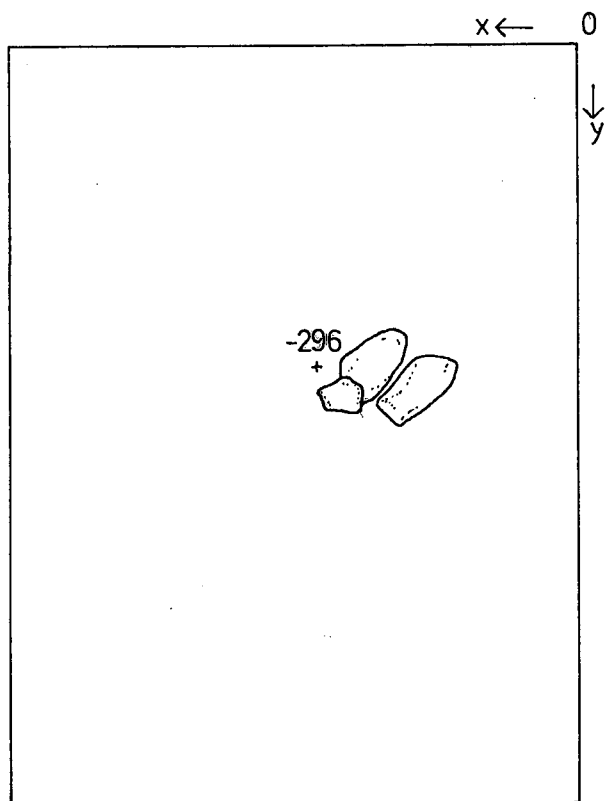

nivell XVII

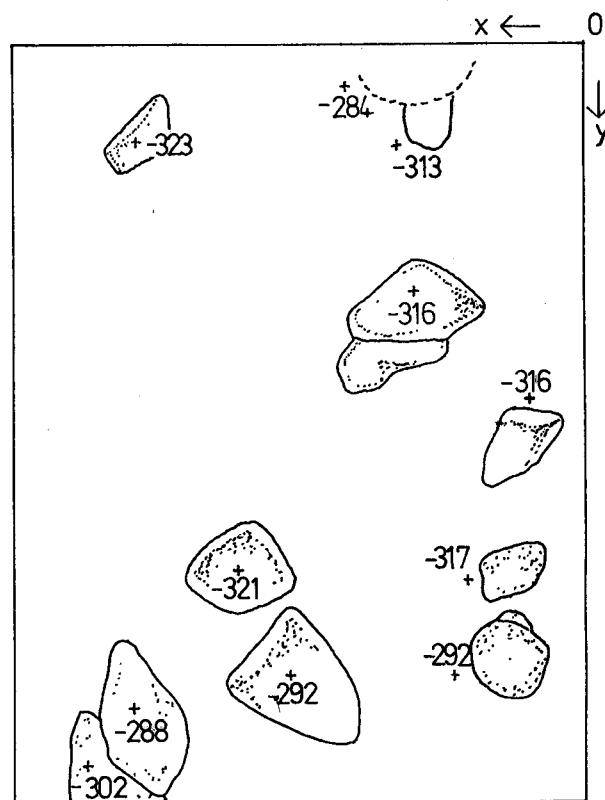

0 0,1 05 1m.

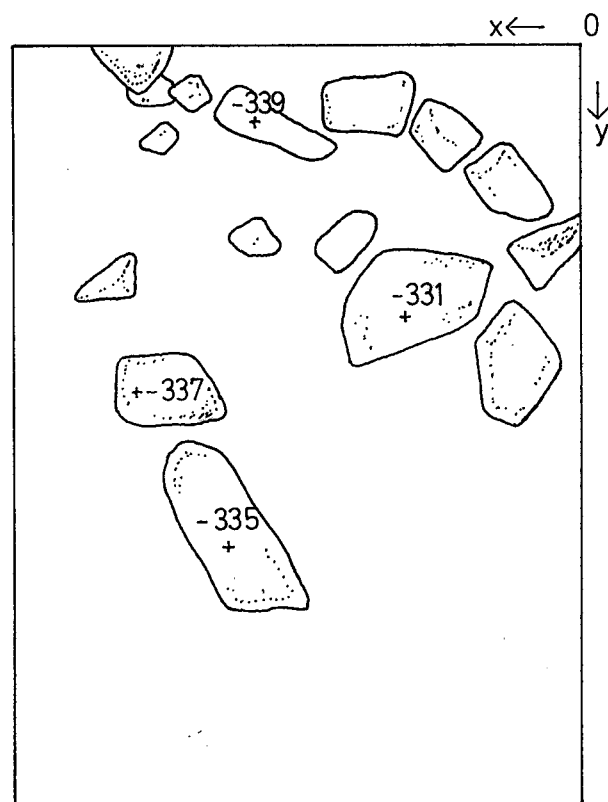

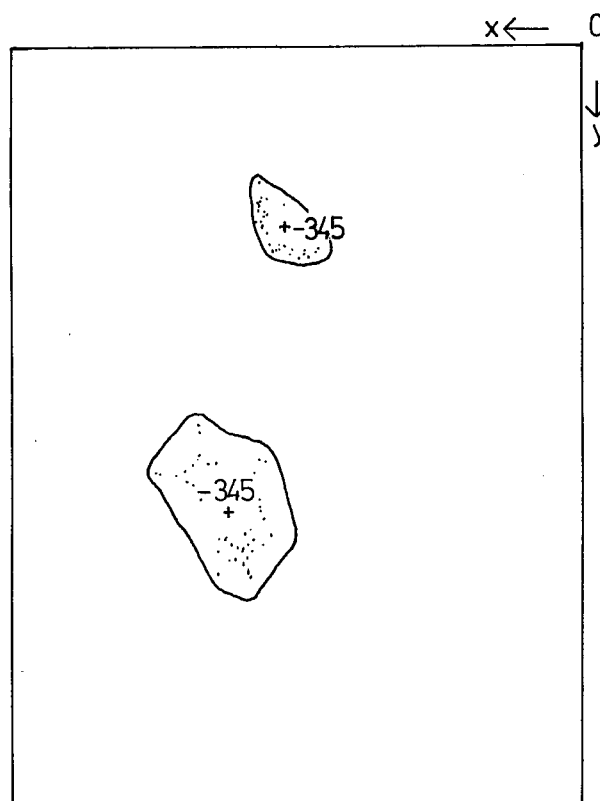
nivell XVIII

nivell XIX

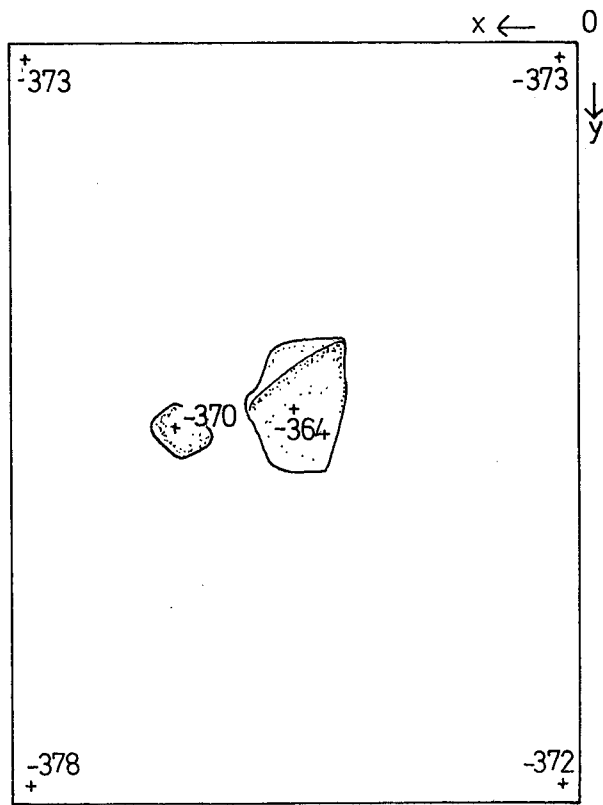
nivell XX

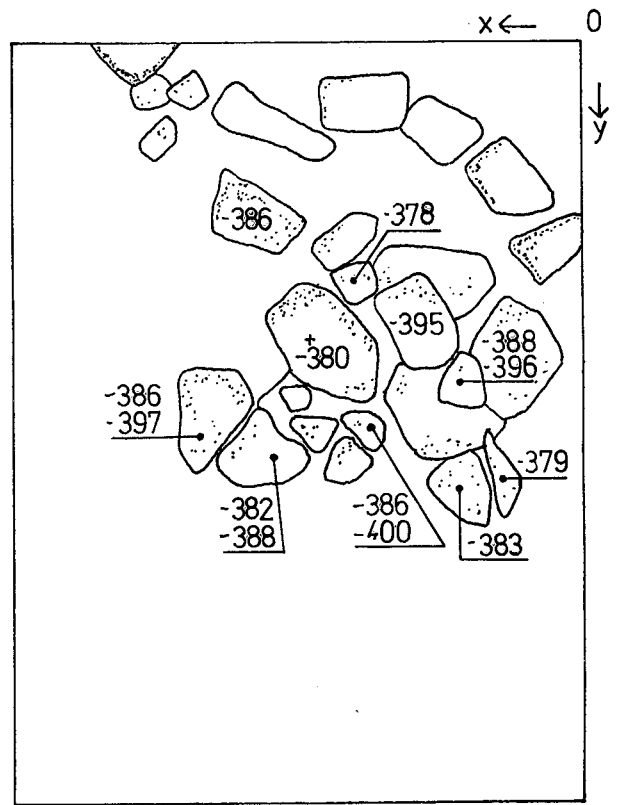
nivell XXI

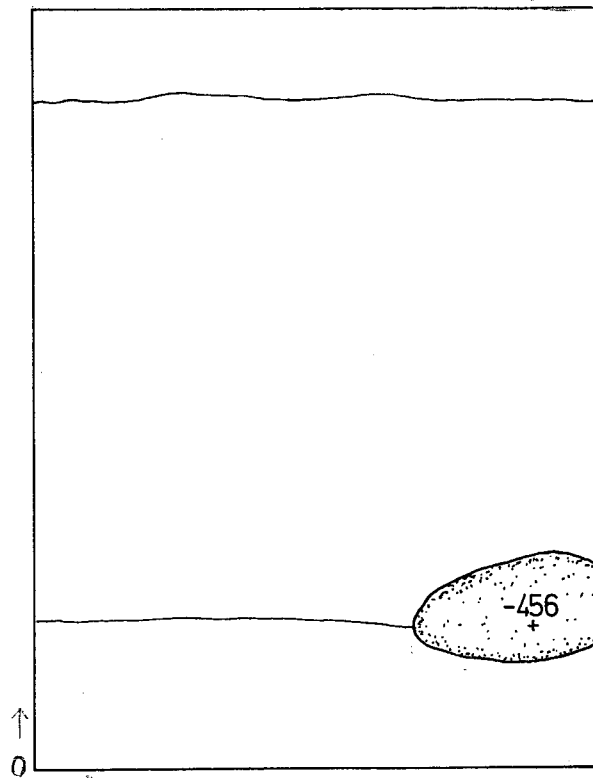
0 0,1 0,5 1m.

nivell XXII

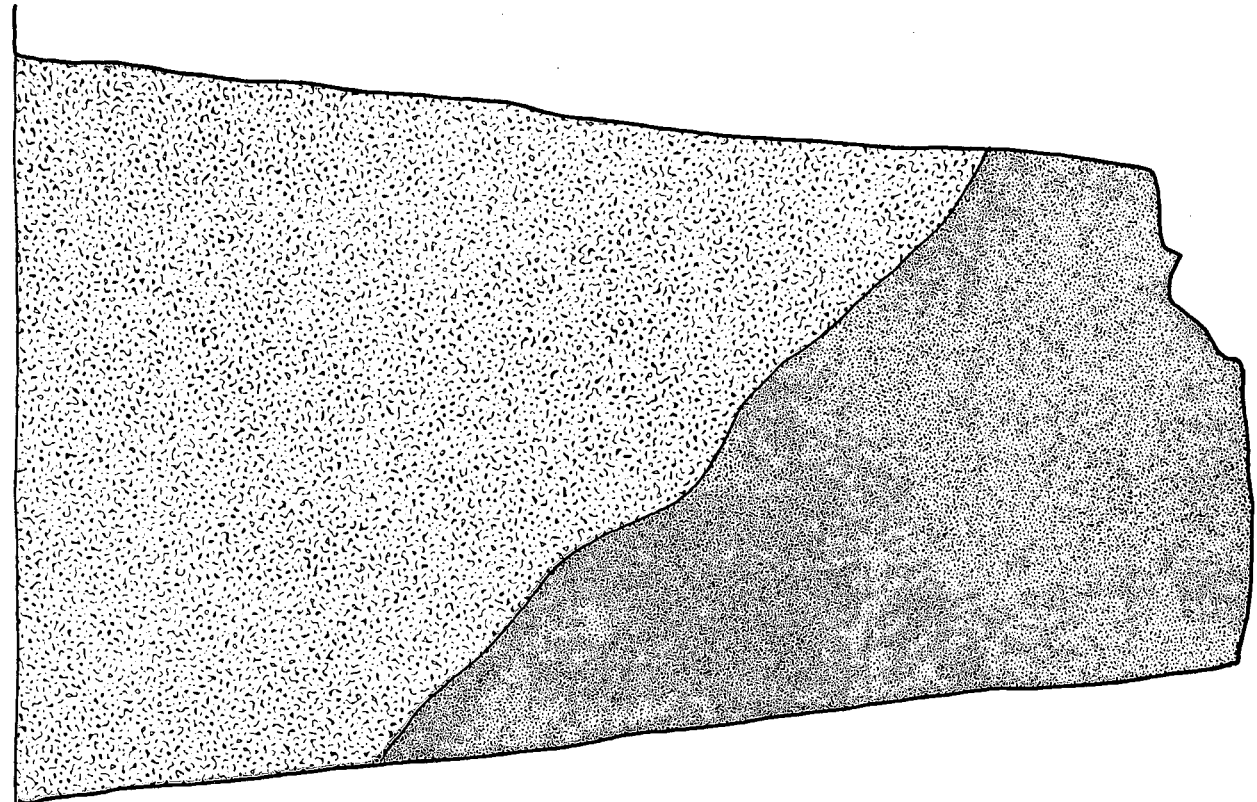
nivell XXIV

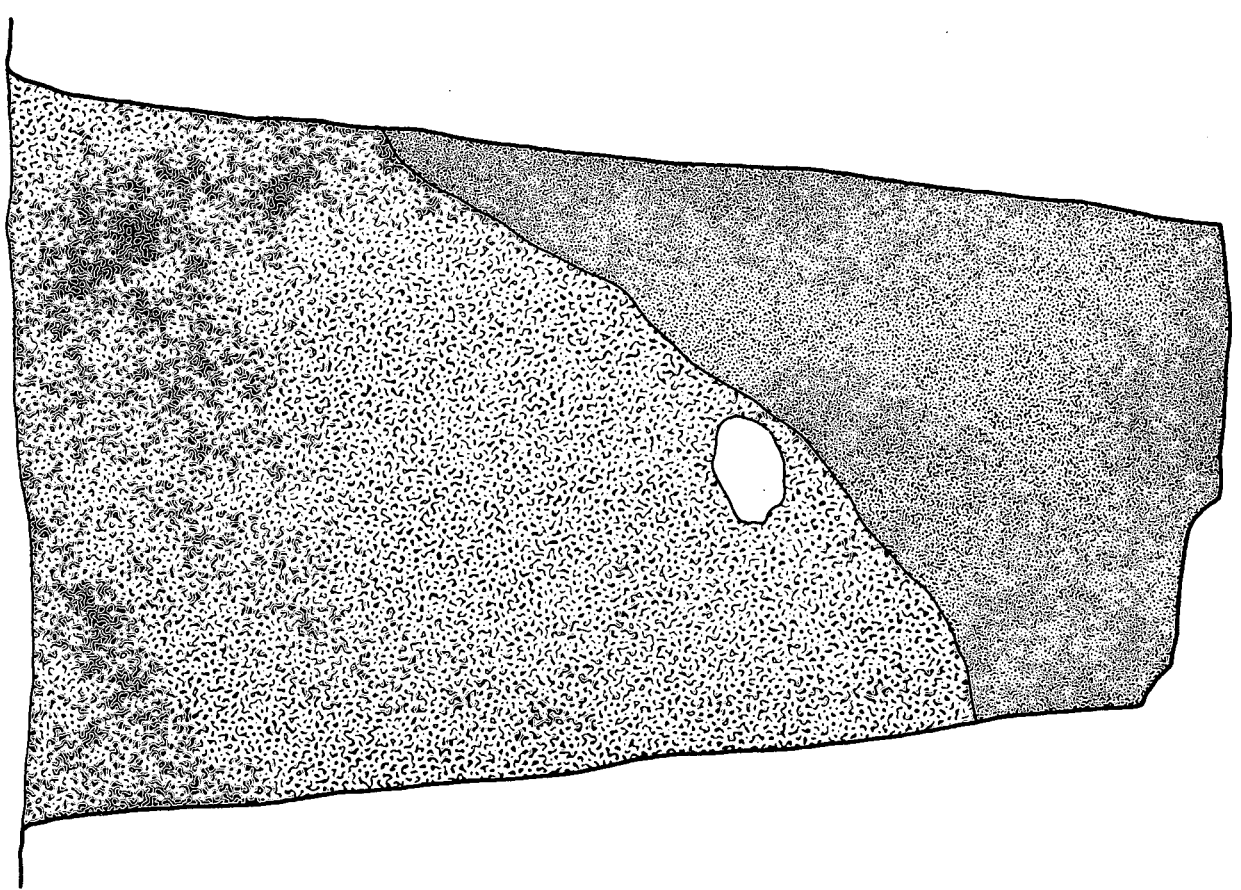
nivell XXVIII

0 0,1 0,5 1m.

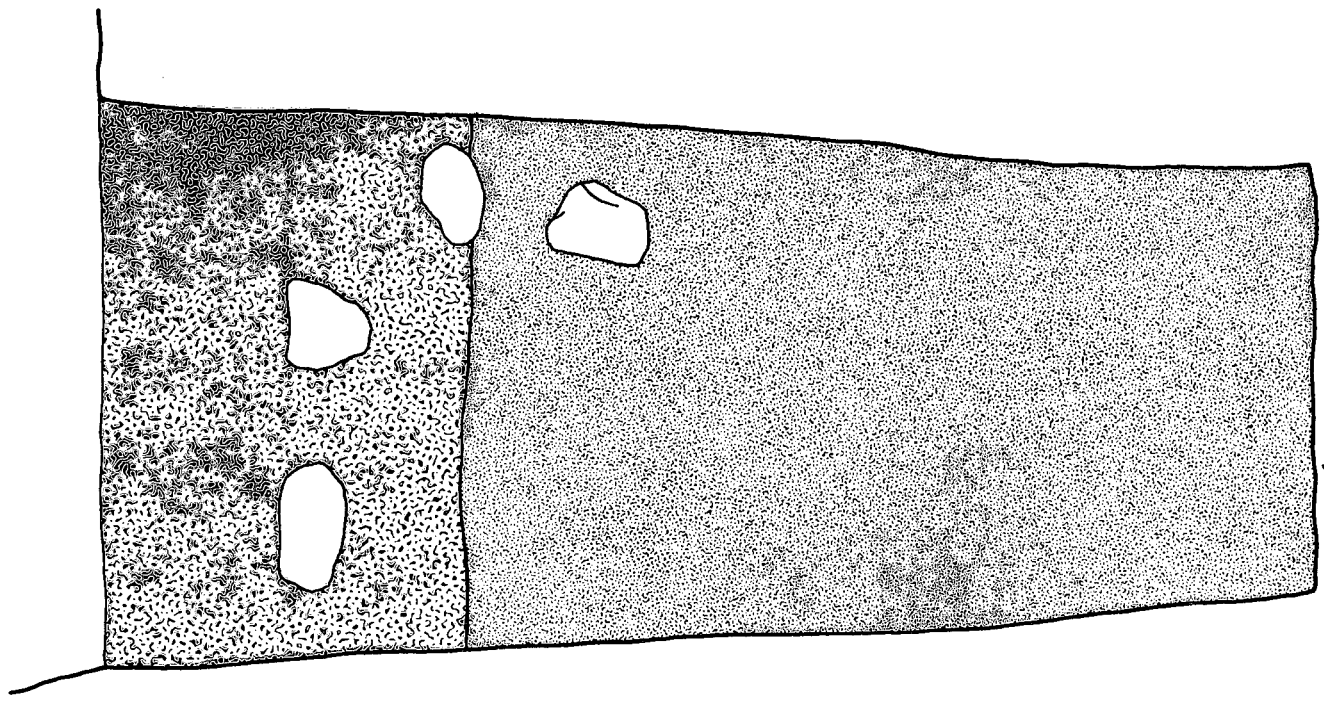

secció costat Casal del Canvi

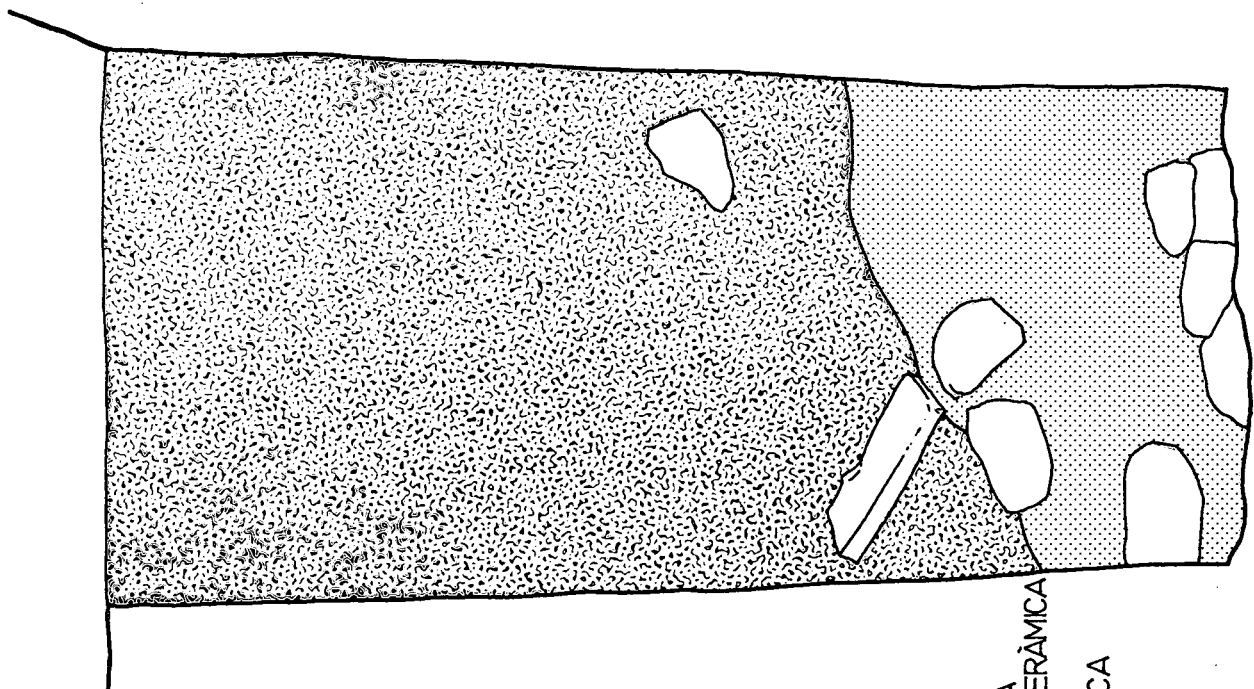

secció costat Palau del Bisbe

0 01 05 1m.

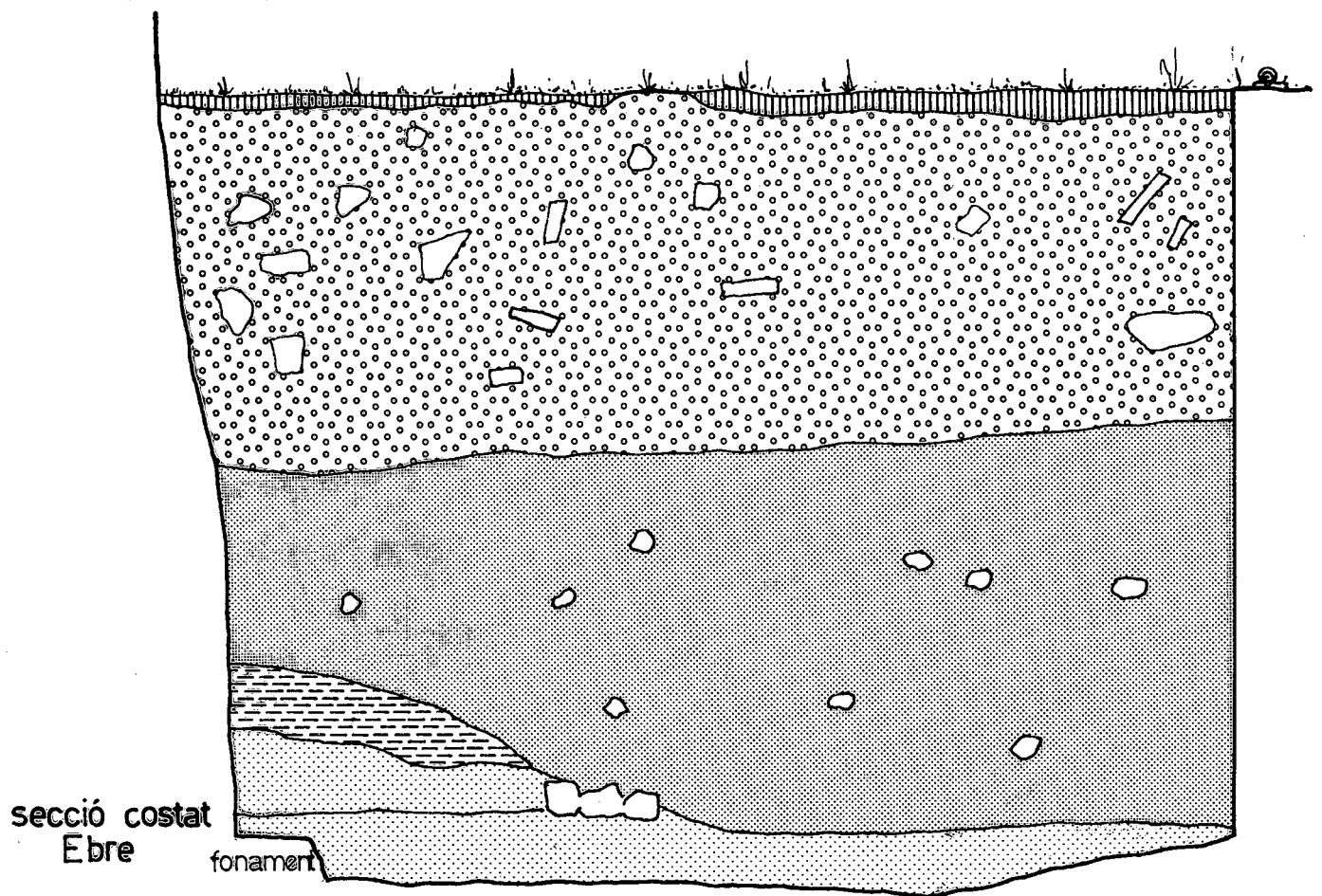
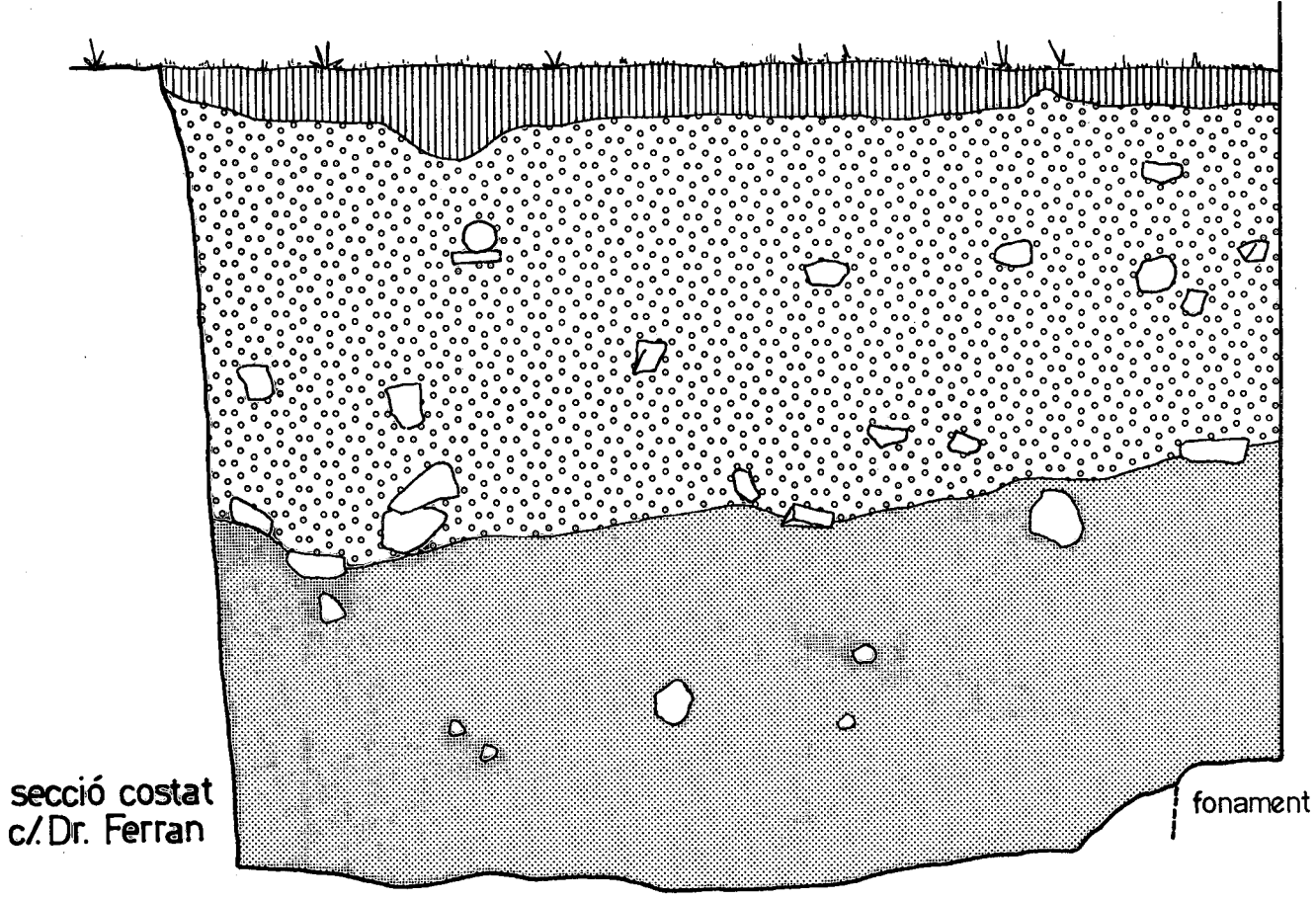
secció costat c./Dr. Ferran

secció costat Ebre

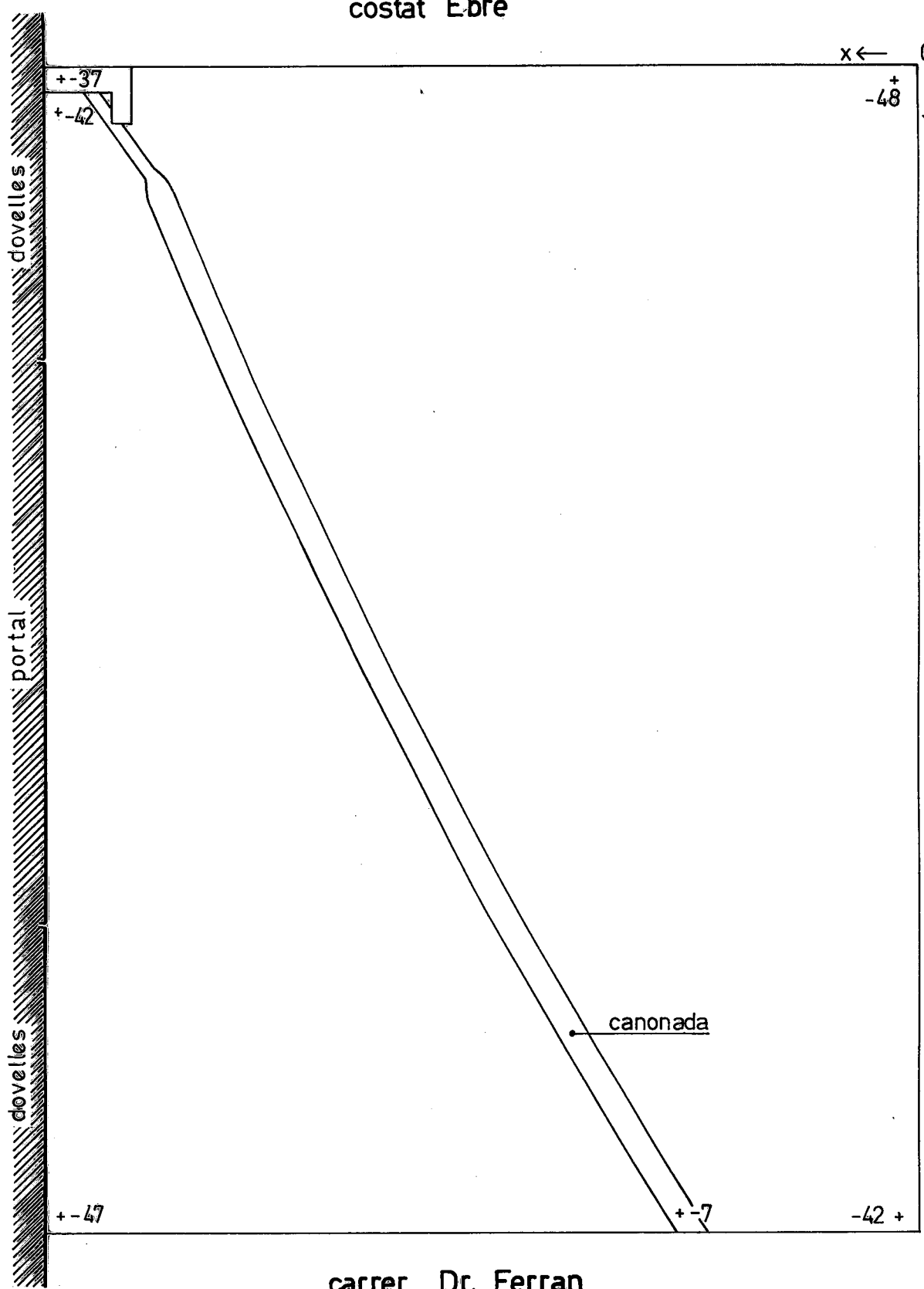
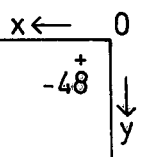
- TERRA ARGILOSA
AMB CÒDOLS I CERÀMICA
- ARGILA SORRENCA
MOLT COMPACTA
- SORRA BLANCA

0 0,1 0,5 1m.

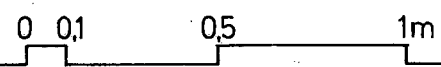
0 0,1 0,5 1m.

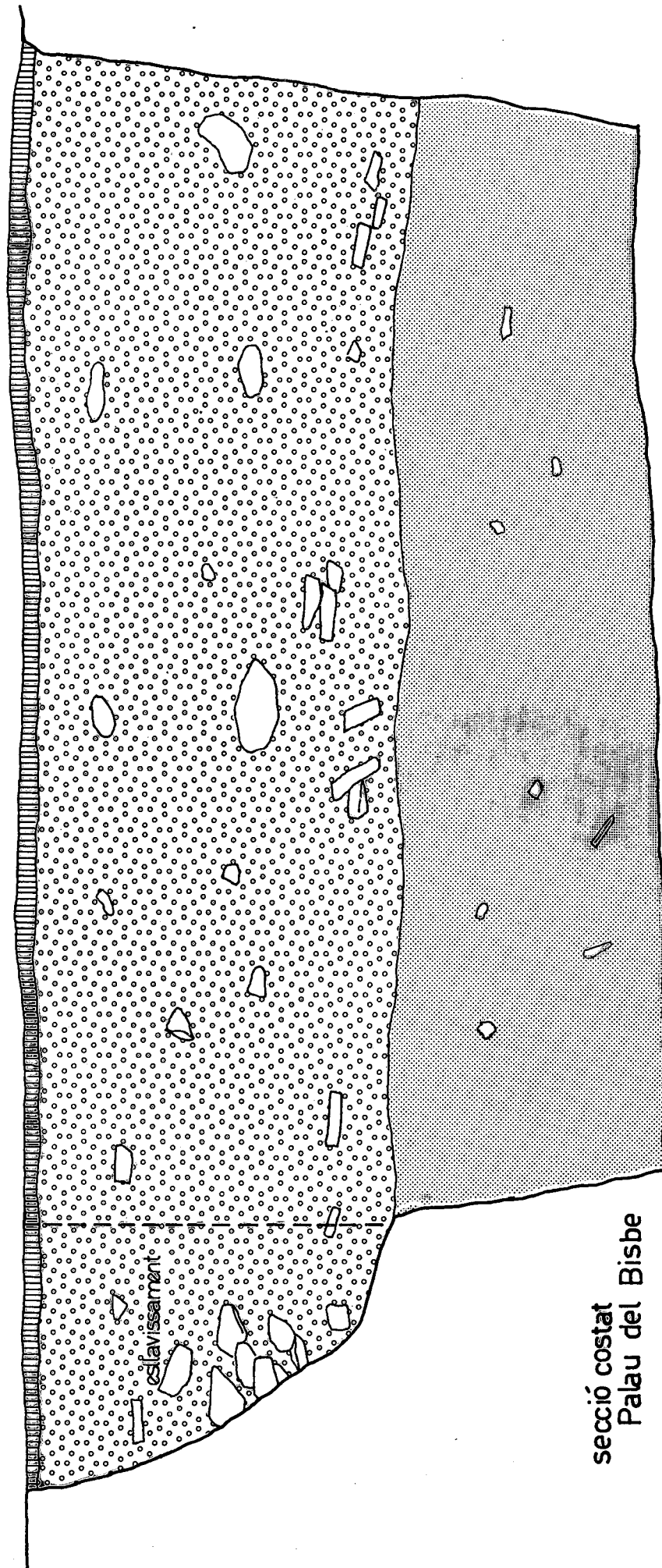
costat Ebre

costat Palau del Bisbe

carrer Dr. Ferran

secció costat
Palau del Bisbe

- SUPERFICIAL
- REOMPLIMENT DE MIDA GRAN
- SORRA
- REOMPLIMENT MENUT (tovot, pedres i cer.moderna)
- TERRA ARGILOSA

0 0,1 0,5 1m.